

între legenda potopului și apocalipsă, după care a declamat „Apocalipsa” de A. Suceveanu.

Manifestarea a inclus și un recital de poezie, din opera poetică a lui Vasile Voiculescu. Au evoluat laureații concursului declamatorilor din cadrul Medalionului literar nr. 21, „Nicolae Dabija”: **Lilia Chiosa** (poezia *Călătorie spre locul inimii*), **Gabriela Cernalev** (*Pădurea*), **Olesia Buianovschi** (*Ecce homo*), **Liliana Barbăneagră** (*Nu din spaimă*), **Cristina Cozar** (*Clepsidra*), **Tatiana Zubatâi** (*Orbul*), **Marcel Focșă** (*Bem pîn' la fund pa-harul...*).

Lansarea cărții dnei Mariana Gorczyca *Cheful nu se organizează, vine de la sine*, prezentată publicului de către dna V. Postolachi, a provocat o discuție pe marginea noii apariții editoriale, la care și-au dat concursul tinerii recenzanți Al.

Revista noastră găzduiește câteva din comunicările prezentate de liceeni în cadrul Manifestărilor Mircea Eliade, ed. a XIII-a; în numerele viitoare vom publica și alte materiale pe această temă, de rezonanță majoră, a anului curent.

ALTE SPAȚII / ALT TIMP: MIRCEA ELIADE ȘI MICHEL FOUCAULT

Alexandru COSMESCU-Jr.,
student, USM

Una dintre atitudinile cele mai specific umane este faptul că ne raportăm întotdeauna la un Celălalt exterior nouă, unul de foarte multe ori absent, construit de noi înșine sau produs al unei interpretări personale a lucrurilor din jur, interpretare, de adese ori, exagerată. Dar, oricum, acest Celălalt este ceva cu care intrăm într-un sistem de relații, un fel de nod în care se adună toate relațiile noastre la un moment dat.

Cosmescu, Irina Tribuseanu, Const. Crețu și Anna Smolnițchi.

Impresii finale au expus plasticianul **Victor Cobzac** din Chișinău și **Ecaterina Cheibaș**, profesoară de română din Nisporeni. **Ninela Caranfil** a unit ambele maluri de Prut cu o poezie de N. Dabija. **Elena Hrușcă** a multiplicat emoțiile, interpretând o piesă la pian. **Mariana Gorczyca** a oferit celor prezenți cărți cu dedicații. **Vasile Șoimaru** a dăruit oaspeților din Reșița, Sighișoara, Cluj, Stroești câte două cărți: *Născut în Cornova. Omgui lui Paul Mihail* (Ed. Prometeu, 2006), și *Neamul Șoimăreștilor: 500 de ani de istorie*, ultima în colaborare cu Al. Furtună (Ed. Prometeu, 2003). **Victor Cobzac** le-a oferit oaspeților câte trei cărți ilustrate de dumnealui. Discuțiile au continuat într-o ambianță familiară, la o cină de sărbătoare. (V. P.)

Celălalt este, pentru noi, ceea ce nu putem fi, nu îndrăznim să fim sau o oglindă pentru ceea ce suntem în cel mai intim strat al nostru. Ne definim în raport cu el, în relație cu el. Și nu există un Celălalt unic – la fiecare moment dat, Celălalt este diferit. De obicei, e ceea ce iese dintre limitele experienței noastre cotidiene și ne permite experimentarea anumitor stări de un gen total diferit.

Un lucru care mi se pare extrem de

interesant pentru studiu este relația pe care o are individul cu spațiile prin care trece și cu timpul în care trece, care îl face să treacă, timpul care e însăși trecerea. Gaston Bachelard spunea că spațiul este prietenul nostru, iar timpul este dușmanul nostru, pentru că unul ne oferă stabilitate, iar celălalt ne macină. Spațiul este cel care oferă un fel de refugiu în fața timpului, prin aparența de stabilitate și durabilitate pe care o posedă. Și pentru că fiecare se simte comod și sigur datorită unor lucruri diferite de cele care le oferă stabilitate celorlalți, și spațiile pe care le construim sunt diferite, iar aceleași spații ne dau stări diferite fiecăruia, sunt colorate cumva de percepția noastră.

Timpul poate fi și el extrem de diferit. Se spun foarte multe platitudini despre felul în care percepem trecerea timpului, știm cu toții că, atunci când te plictisești, timpul trece altfel pentru tine decât atunci când ești total implicat în ceva ce-ți place, așa că am putea afirma, cât de cât justificat, că timpul depinde de atitudinea noastră într-o măsură mai mare decât spațiul, percepția căruia este colorată mai mult de viziunea asupra lucrurilor, de intuiția noastră referitor la ce ne poate oferi.

Eliade și Foucault vorbesc, în textele lor, despre un gen aparte de timp și un gen aparte de spațiu. Un concept cheie în opera lui Eliade este cel de *illud tempus*, altfel de timp, aflat într-o relație specifică cu timpul comun; Foucault scria un eseu despre *heterotopii*, altfel de spații, aflate într-o relație specifică cu spațiile prin care trecem noi în mod obișnuit. Un concept care ar putea, într-o anumită măsură, caracteriza ambele fenomene ar fi cel de *khora*, spațiu, în greaca veche, un cuvânt pe care Derrida l-a preluat de la Platon și în jurul căruia a brodat mult, un fel de spațiu care nu poate fi conceptualizat și

numit, un spațiu în același timp manifest și absent. *Khora*, în greaca veche, pe lângă sensul spațial îl mai are și pe cel temporal, de *moment*, și dacă e să-l extindem pe Derrida și aici - un moment care nu poate fi descris și pus în cuvinte.

Experiența lui *illud tempus*, la Eliade, este una extrem de complexă. *Illud tempus* este atât ceea ce a fost înainte de apariția istoriei, cât și ceea ce a stat la începuturile ei; atât ceea ce va fi la sfârșitul istoriei, dacă e să credem miturile escatologice, cât și ceea ce se poate întâmpla acum, dacă am decis să realizăm împreună un ritual, o punere în acțiune / reprezentare a unui mit, acțiunea căruia a avut loc *in illo tempore*. Este aproape un fel de dimensiune paralelă, pentru că are foarte puține în comun cu timpul în care ne-am obișnuit să funcționăm, este ceva care n-a încetat niciodată, dar nu ne aflăm în el pentru că, probabil, am uitat care este poarta de acces. Și facem fenomene istorice și din festivaluri, și din ritualuri, le introducem cumva în ordinea comună a lucrurilor, ca să nu ne mai pară atât de stranii. În loc de bețiile rituale ale tantricilor, realizate în locuri stranii și înfricoșătoare, după mult opiu și hașiș, ne îmbățăm în baruri ieftine, în toaletele cărora se simte miros de iarbă ieftină. E o chestie care ține, cred eu, de atitudinea pe care o ai față de ceea ce faci, de felul în care percepi lucrurile. Dacă le vezi ca ieșite din comun, ele vor fi așa, dacă le vezi ca fiind obișnuite, ele vor deveni chiar și mai banale decât le crezi.

Foucault vorbea despre heterotopii ca despre niște spații aflate într-un anumit sistem de relații cu toate celelalte, pe care le reprezintă, idealizează sau neagă, fiind în același timp diferite de ele. Un exemplu ar fi grădina orientală, construită după criterii foarte stricte, cu cele patru laturi reprezentând cele patru

colțuri ale lumii, cu havuzul din centru ca *umbilicus* sau *axis mundi*, cu prescripții clare despre ce flori și arbuști trebuie sădiți în diferite regiuni ale grădinii. Un exemplu mult mai aproape de noi ar fi cimitirul. Fiecare dintre noi se află într-o relație cu el, pentru că rudele noastre sunt acolo și, acum, cimitirul le-a devenit casă. Cimitirul este un alt fel de oraș, este celălalt oraș sau chiar orașul Celălalt, al celui trecut dincolo. Când mergem acolo, ne dăm seama de aceasta, dar nu reușim s-o punem în cuvinte. Nu reușim să înțelegem aceasta până la capăt pentru a ne-o explica nouă înșine. Dar continuăm să mergem acolo, pentru că e o poartă deschisă către un alt spațiu, care ne dă o altă stare.

Modul în care intră *in illo tempore* specialiștii este ritualul. Aducerea în prezent a unui scenariu mitic. Dar pentru ritual este mereu nevoie de un altfel de spațiu, un spațiu care să nu te streseze sau distragă, ci să favorizeze intrarea în acea stare mentală specifică de care este nevoie ca un ritual să fie valabil. Spațiul poate fi pregătit minuțios, cu cercuri magice desenate pe jos și cu toate atributele unui magician ceremonial pe perete, sau găsit întâmplător, în vreun parc, când te simți într-o relație specială cu *genius loci* și faci un ritual spontan, în formă liberă, cu versuri albe, cum ar veni. Adică pornești de la un spațiu concret, real, bine definit, pentru a trece de partea cealaltă. Eliade spune că oficiantul ritualului intră atunci într-un fel de continuum, în care este contemporan cu eroii mitului pe care îl aduce în act și își abolește timpul obișnuit, îl înlocuiește cu altceva.

Aș vrea să propun, în continuare, o descriere / analiză / lectură, cum îmi place mie să-i spun, din această perspectivă, eliadesc-foucaultiană, a unuia dintre multele noastre ritualuri pe care nu le mai considerăm ceva ieșit din comun,

pe care încercăm să le introducem în sistemul nostru obișnuit de coordonate, în care nu mai avem loc pentru nicio *khora* sau heterotopie, nu mai avem timp să ne gândim la *illud tempus*. Dar, fără să ne dăm seama, rămâne ceva din acest altfel de spațiu / altfel de timp. Ceea despre ce o să vă vorbesc în continuare este unul dintre cele mai simple ritualuri de raportare la Celălalt, de relaționare cu el. De comuniune, în ultimă instanță. De exemplu, stai cu cineva la masă și bei cafea. Fie într-un bar – un spațiu neutru, care poate fi personalizat cumva –, fie acasă la tine, în bucătărie, într-un spațiu extrem de intim. Nivelul gestual al ritualului e ceea ce am observat la aproape toți cei cu care comunic: atunci când reușim să empatizăm, să ne înțelegem cu adevărat unul pe altul, luăm în mod spontan, involuntar, aceleași poziții pe scaun și facem gesturi similare. Nivelul verbal sunt cuvintele spuse: într-un dialog pe bune, ești sincer și deschis, nu ai nimic de ascuns, spui adevărul despre tine cum l-ai spune la confesiune și, tot ca la confesiune, Celălalt nu încearcă să te judece, dar să te înțeleagă. Beți cafea împreună, asta e iarăși ceva care împărtășiți, ceva care stabilește o punte între voi, cum o stabilea frângerea pâinii la primii creștini. Și tot vorbind, dacă dialogul se produce într-adevăr, dacă reușești să intri în comuniune cu Celălalt, începi să nu mai simți cum trece timpul, ești în stare să pierzi ultimul troleibuz, cel de alături este pentru tine cea mai importantă ființă, îți dai seama cum s-o ascuți / cum să-i vorbești ca să întreții această stare și, când vine timpul să plecați, duci toată starea aceasta cu tine. De foarte multe ori, când mi se întâmplă așa ceva, nu-mi pot aminti absolut nimic din ceea ce am vorbit, timp de două-trei ore, cu cineva la care țin. Îmi amintesc numai de starea de bine și căldură pe care am simțit-o. Și care

durează alte două-trei ore. Cred că uit din cauza șocului pe care îl resimt când trec de la un anumit mod de a fi la altul.

Cam asta e. Și cred că o asemenea grilă de lectură poate fi aplicată la extrem de multe acțiuni pe care le facem, acțiuni pe care am uitat să le vedem ca pe ceva

ieșit din comun dar care, dacă am încerca să ne gândim un pic mai intens la ele, ar fi un fel de poartă de scăpare din rutina cotidianului. Și totul e foarte simplu: să vedem prin ce e diferit spațiul în care le facem și în ce măsură e diferit modul în care percepem trecerea timpului.

MIRCEA ELIADE ȘI REGENERAREA COSMICĂ

Ecaterina REZINA

După o legendă sufistă, Dumnezeu a creat omul din lut și a ordonat sufletului să intre în trup. Sufletul, însă, prin natura sa e liber și nu dorea să fie încarcerat. Atunci Dumnezeu a început să cânte și sufletul, îmbătat de frumusețe, a început să danseze, astfel a intrat în trup.

De atunci, omul se află într-o permanentă "stare de ebrietate", într-un somn ce durează o viață întregă. Doar insul care își pune neîncetat întrebări poate trezi sufletul din somnul milenar. "Întrebarea justă" regenerează și fertilizează; nu numai ființa omenească, dar și tot Cosmosul" (M. Eliade, *Un amănunt din Parsifal*). De la acea primă întrebare începe pelerinajul spre adevăr, drumul lung spre regenerare. Drumul lung ce duce spre templul lui Dumnezeu, dar templul Lui se află în sufletul omului. Credeți că e un cerc vicios? Nu, e doar infinitul...

Tot ceea ce ne înconjoară, putem găsi întorcându-ne privirea înăuntrul nostru. Graalul simbolizează piatra filosofală, esența lumii, sufletul uman. Sufletul uman trebuie adus la o purificare completă, la starea în care el să se transforme într-o oglindă, în care să se reflecte întreg universul. Păsările sunt speranțele noastre, florile – realizările, copacii – scopurile.

Viața ne pune la trei încercări: prima

– înfrânge-ți inamicul, cea de-a doua – învinge frica ta cea mai mare. Și cea de-a treia încercare e cea mai grea, e întâlnirea cu tine însuși. După ce ai pașit peste aceste trei trepte, ai dezvăluit tainele ego-ului, supra-ego-ului și a ID-ului, penetrezi în lumea inconștientului colectiv, în lumea arhetipurilor.

Atunci dispar toate himerele, toate măștile pe care le îmbracă omul zi de zi. El devine un copil, care – și pune întrebări, sub a căror naivitate și simplitate se ascunde înțelepciunea veacurilor, spontaneitatea și creativitatea.

Mircea Eliade spunea: „Când oamenii nu mai discută cu interes despre lucruri enigmatice și de neînțeles înseamnă că sunt bătrâni” (M. Eliade, *Un amănunt din Parsifal*). Metaforic, în aceeași situație, se află o colectivitate. "Omorâm prin moarte lentă și sterilizare, o părticică din Cosmos. Când omul uită să se întrebe în ce parte stă izvorul mântuirii lui, se oflesc câmpurile și se-ntristează, sterpe, păsările. Ce admirabil simbol al solidarității omului cu întreg Cosmosul!!!" (M. Eliade, *Un amănunt din Parsifal*).

Fiecare lucrare, pagină, cuvânt, scris de Eliade, denotă grija lui pentru salvarea lumii prin spirit, încercare de a transmuta pe fiecare într-un Parsifal – aventurier al Absolutului.